

Рад примљен: 26.3.2020.
Рад прихваћен: 31. 5. 2020.Оригинални
научни радРадмила Б. Миловановић¹,
Биљана Ј. Стојановић,
Ивана Р. Ђирковић МиладиновићУниверзитет у Крагујевцу, Факултет педагошких наука,
Јагодина, Република Србија

Ставови студентиа према интернационализацији високог образовања

Резиме: Интернационализација високог образовања као важан аспект развојних пошеницијала једне земље манифестује се кроз мобилности студентиа и универзитетској кадра у оквиру заједничких истраживања, међународних пројеката, развоја нових наставних планова и програма и примени нових ресурса настави и учењу. У раду се приказују резултати истраживања ставова студентиа према интернационализацији високог образовања. Циљ истраживања се односи на истраживање ошних става студентиа као и на истраживање разлика у ставовима између студентиа медицинских и педагошких усмерења. Истраживање је реализовано на узорку од ирисиа двадесет иет студентиа, од којих је шездесет осам (51,69%) будућих учитеља и васпитача и шездесет седам (48,30%) будућих лекара и дипломираних медицинских техничара. Узорком су обухваћени студенти са два факултета која образују учитеље и васпитаче, једној медицинској факултету и једне високе медицинске школе из Србије. За истраживање података коришћена је скала ставова конструисана за истраживања. Резултати показују да су бројнији студенти који имају позитивне ставове према интернационализацији високог образовања. Између студентиа педагошких и медицинских усмерења нађене су значајне разлике у ставовима према интернационализацији високог образовања ($p < 0.01$). Студенти медицинских усмерења имају позитивније ставове према интернационализацији високог образовања од својих колега, будућих учитеља и васпитача, о чему се може дискутовати у светлу чињенице да медицински радници имају много већу моћност да се зайосле у сираним земљама, шито подразумева и већу информисаности. С обзиром на то да број студентиа који има негативне ставове према интернационализацији високог образовања није занемарив, неоп-

¹ milovanovicradmila35@gmail.com

Copyright © 2020 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

ходно је предузети иланске активности ради информисања и мотивисања студената да се укључе у програме мобилности и дају свој допринос унапређивању интернационализације као важної предуслова за осигурање остворености, квалитетности и конкурентности високог образовања.

Кључне речи: интернационализација, високо образовање, мобилности студената.

Увод

Узимајући у обзир промене које се последњих деценија догађају на светском плану у схватању циљева и досега интернационализације високог образовања, међународно деловање наших универзитета и активности везане за интернационализацију високог образовања можемо посматрати као део општих напора нашег друштва да одржи корак са развијеним светом. Ови напори, неоспорно, представљају подстицај развоју науке, осавремењивању наставе и требало би да имају далекосежне последице по опште развојне токове нашег друштва. То је један од кључних облика високошколског деловања који кроз међународне истраживачке активности, мобилност студената, наставника и истраживача доприноси подизању квалитета, препознатљивости и конкурентности у свим подручјима науке и уметности али и подизању квалитета студија и студирања на националном, регионалном, европском и светском плану. Високошколско образовање подразумева школовање и подизање нових генерација оспособљених за целоживотно учење, флексибилних и спремних да се носе са све већим захтевима савременог тржишта рада (Stojanović, Ristanović i Živković, 2018). У процесима интернационализације високог образовања наши универзитети виде могућност за учвршћивање сопственог идентитета и развој потенцијала појединаца као грађана света и високошколских установа као значајног фактора у међународној сарадњи и размени.

Стављајући себе у међународни контекст, наши универзитети настоје да кроз међународне активности омогуће својим наставницима, истраживачима и студентима да раде у условима

карактеристичним за светску сцену и да стекну компетенције с којима могу бити конкурентни на европском и глобалном тржишту академске размене, науке и рада. Укључивањем у међународне токове високог образовања ми постајемо равноправни учесници у размени информација, истраживањима и научној сарадњи на највишем нивоу. То повећава шансе да се реше и проблеми незапослености младих високообразованих људи (Lončar, 2005).

Будући да интернационализација представља стратегију којом високо образовање припрема појединце за ангажман у глобализованом свету и да укључује, пре свега, мобилност студената и наставног особља, отварање одељења факултета или универзитета у иностранству као и друге облике међуинституционалног партнерства, међународна сарадња се остварује на нивоу универзитета, што укључује размену и усклађивање идеја, интереса и визија и успостављање заједничких студијских и истраживачких програма. Важан облик сарадње представља и чланство у међународним универзитетским удружењима као и склапање међууниверзитетских споразума и пројеката (Dragun, Relja, 2006).

Неоспорно је да и глобализација и интернационализација битно утичу на развој, промене и трендове у високом образовању почевши од унапређења информационо-комуникационих технологија, појефтичења трошкова транспорта, интегрисаности и либерализације тржишта, повећање и олакшање сарадње између међународних економских субјеката која условљава промене у самом пословању факултета и универзитета, пре свега, измене и прилагођавања наставних курикула новим занимањима, изради заједничких (интернационалних) планова и програма и креирању

нових приступа настави и учењу, предузимање заједничких пројеката, предузимању заједничких истраживања, мобилности и размени наставног кадра али и студената итд. (Gardašević i sar., 2017).

Програми академске мобилности студената у оквиру интернационализације високог образовања представљају кључни фактор у превладавању препрека слободном кретању студената и наставника. Осим тога, укључење у међународни систем високог образовања повећава могућност стицања квалитетнијег образовања и тиме повећава шансе за запослење будући да је идеја о стварању јединственог „простора европског високог образовања“ (енг. *European Higher Education Space*) заснована на заједничком тржишту радне снаге, која се тешко реализује због велике неједнакости у системима високог образовања у појединим европским земљама (Havelka, 1998).

Размена студената, наставника и истраживача, очекује се, биће интензивнија што је образовни систем једне земље препознатљивији на европској и светској сцени. Из тих разлога, последњих година интензивно се ради на подстицању студената да студирају на универзитетима других земаља или да учествују у било ком облику међународне размене и сарадње. Досадашња истраживања проблема младих указују на то да они као један од својих највећих проблема виде незапосленост. Као једно од решења незапослености студенти виде у подизању нивоа високошколског образовања, што би им омогућило запошљавање у земљама ЕУ. Могућа жеља студената за укључивање у програме мобилности студената може се посматрати и у контексту њиховог настојања да себи обезбеде што веће шансе да нађу запослење. Студије које су спроведене међу студентима универзитета у Србији показале су да су млади веома свесни чињенице да су путовања и упознавања са ширим окружењем ретке вредности које они највише цене и које им недостају (Ivanović Munitlak i sar., 2015).

Мобилност студената широм света је изузетно изражена. Истраживања показују да студенти углавном бирају да школовање наставе у сусед-

ним земљама у односу на земљу порекла али и да се највећи број студента опредељује управо за оне земље у којима су најпрестижнији и најбоље ранжирани факултети и универзитети (Krneta, 2004; Ćirković-Miladinović, 2012). Највећи број студената одлази да студира у Сједињене Америчке Државе затим Аустралију па Немачку док су студенти из Кине ти који најмасовније одлазе на студије у неку од страних земаља. Када говоримо о „елитним“ факултетима или универзитетима, било да иза њих стоји дуга традиција или капитал, јасно је да су они ти који поседују изузетно велик и непропорционалан утицај на развој међународних стандарда, који, иако често непотребно ригидни, тешко применљиви са методолошким недостацима, утичу на како глобалну мобилност тако и интернационализацију високог образовања уопште (Rahimić, Podrug, 2013). Међународна мобилност није ограничена само на људе. У последње две деценије дошло је до експанзије броја програма и институција које међународно сарађују. Изузетно је тешко проценити тачан број различитих активности и операција високошколских институција у иностранству, с обзиром на бројне различите манифестације прекограничне сарадње. Овај тип мобилности укључује формирање „ћерки“ институција постојећих универзитета (нпр. Универзитет у Њујорку у Абу Дабију), као и регрутовање престижних иностраних универзитета ради успостављања њихових локалних кампуса, ради ширег приступа локалној студентској популацији (Altbach et al., 2009).

Ставови студената према интернационализацији високог школства представљају интересантан и мало испитиван феномен, из чега проистиче интересовање за ову тему. Сматрамо да је важно сазнати шта студенти мисле о овој теми с обзиром на опште трендове одлива наших високо образованих младих људи из земље. Будући да су ставови мотивациони фактори који усмеравају понашање појединца и да на основу познавања ставова можемо објаснити и чак предвидети људско понашање, што је један од основних циљева психологије као

науке уопште, сматрамо значајним објаснити појмове везане за став. „Подсетимо, мотивација представља трагање за оним што недостаје, или што је потребно особи, односно тражење начина за задовољење потреба“ (Maslow, 1982: 88). Она је заједнички појам за све унутрашње факторе који консолидују интелектуалну и физичку енергију, иницирају и организују индивидуалне активности, усмеравају понашање, те му одређују смер, интензитет и трајање. Став као важна компонента личности, која веома често утиче на њено понашање и има оријентациону функцију, представља значајан мотивациони фактор. То значи да ставови омогућавају особи да класификује ствари, особе, догађаје итд. као вредне или безначајне, пожељне или непожељне, корисне или штетне. Поред тога, заузимање одређеног става подстиче људе да се придруже одређеним групама и постигну одређене циљеве. Ставови једне личности омогућавају и упознавање вредносних оријентација те личности будући да су вредности општији појам од ставова, те да, самим тим, условљавају ставове. Ставови подразумевају и критеријуме које људи користе да одаберу и оправдају акције и да евалуирају друге људе и догађаје (Ferić, 2007).

Основни проблем овог истраживања је испитивање ставова студената према интернационализацији високог образовања као и испитивање ових ставова посебно код студената педагошких и медицинских усмерења (будућих учитеља, васпитача и медицинских радника). Основни циљ истраживања је анализирање дистрибуције добијених резултата за општи став према интернационализацији високог образовања, као и идентификовање евентуалних разлика у овим ставовима између студената педагошких и медицинских усмерења.

Методолошки приступ

Узорак. Истраживање је реализовано на узорку од триста двадесет пет студената, од којих је сто шездесет осам (51,69%) будућих учитеља и васпитача и сто педесет седам (48,30%) будућих

лекара и дипломираних медицинских техничара. Узорком су обухваћени студенти са два факултета која образују учитеље и васпитаче, једног медицинског факултета и једне високе медицинске школе у Србији.

Инструменти. Скала ставова према интернационализацији високог образовања конструисана је за потребе овог истраживања и мери општи став испитаника према интернационализацији високог образовања. Скала је конструисана и примењена да би се испитао општи однос испитаника према томе колико на садашњем степену развоја друштва и друштвених односа студенти придају важност интернационализацији образовања. Скала је конструисана по моделу скала Ликертовог типа, а чини је десет тврдњи о различитим аспектима односа према интернационализацији образовања, које су формулисане као позитивне и као негативне у односу на интернационализацију образовања. На тврдње субјекти одговарају заокруживањем једног од пет понуђених одговора, у зависности колико се слажу са сваком наведеном тврдњом. Алфа Кронбах (Alfa Kronbah) коефицијент, као показатељ унутрашње хомогености, за ову скалу износи 0,827, те можемо рећи да је унутрашња конзистентност скале задовољавајућа, те да скала има задовољавајућу ваљаност.

Подаци. Подаци о ставовима студената о интернационализацији високог школства прикупљани су 2018/19/20. године у више наврата. Студенти су уз објашњење о циљевима истраживања замољени да одговоре на питања на скали ставова.

Процедуре анализе. Обрада података је укључила методе дескриптивне статистике као и методе аналитичке статистике за процену значајности разлика. За испитивање значајности разлика коришћен је *т*-*тест*.

Резултати и дискусија

У Табели 1 приказана је дистрибуција добијених одговора студената у укупном узорку на

скали ставова према интернационализацији високог образовања на основу које можемо видети на који начин и које су ставке испитани студенти прихватили у највећем проценту.

Прва ставка на скали се односи на став студената према ангажману државе у процесима интернационализације високог школства. Резултати показују да само 17,53% испитаних студената сматра да је држава све учинила да се укључи у процес интернационализације високог образовања, док је највећи проценат (44,6%) супротног мишљења.

Ако се томе дода да 37,84% испитаних студената не може да се изјасни по овом питању, јасно је да су испитани студенти заузели веома критичан став према ангажману сопствене државе по питању интернационализације високог школства.

Студенти су показали веома критичан став и кад је у питању препознатљивост нашег високог школства у свету: чак 50,03% студената се не слаже са тврдњом да је наше високо образовање препознатљиво у свету. Испитани студенти су испојили уздржаност и критичност у великом

Табела 1. Дисциплина одговора студената у укупном узорку.

	Потпуно се слажем		Углавном се слажем		Не могу да проценим		Углавном се не слажем		Уопште се не слажем	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Србија је учинила све да се укључи у процес интернационализације високог образовања	0	0	57	17,53	123	37,84	96	29,53	49	15,07
Наше високо образовање је препознатљиво у свету	0	0	107	32,92	54	16,61	54	16,61	110	33,84
Наши професори су тражени на међународној образовној сцени	0	0	0	0	214	65,84	110	33,86	0	0
Наши студенти су довољно квалитетни да могу да студирају било где у свету	212	65,23	0	0	15	4,61	63	19,38	35	10,76
Интернационализација је начин да богате земље дођу до јефтине радне снаге	18	5,53	16	4,92	46	14,15	89	27,38	156	48,00
Без укључивања нашег високог образовања у светске токове ми немамо будућност	156	48	97	29,84	12	3,69	45	13,84	15	4,61
Мислим да бих се лакше у земљи запослио/ла ако бих завршио/ла интернационални универзитет (или неки факултет у иностранству)	12	3,68	14	4,30	7	2,15	183	56,30	109	33,53
Познато ми је како да остварим стипендије за студије у иностранству	68	20,92	95	29,23	0	0	123	37,84	39	12,00
Желео бих да се укључим у програм мобилности студената	75	23,07	128	39,38	85	26,15	17	5,25	20	6,15
Намеравам да, кад завршим студије, потражим посао у иностранству	189	58,15	87	26,76	12	3,69	37	11,38	0	0

проценту кад је у питању процена да ли су наши универзитетски професори тражени у свету (чак 65,84% студената је изабрало одговор „не могу да проценим“, док се 33,86% уопште не слаже са тврђом да су наши професори тражени у свету).

Насупрот томе, студенти су испољили у највећем проценту (65,23%) позитиван став према својим и компетенцијама својих колега да студирају „било где у свету“. Такође, студенти имају у највећем проценту (77,84%) позитиван став према значају укључивања нашег високог образовања у светске токове.

Такође је важно нагласити да чак 75,38% студената не прихвата становиште да је интернационализација начин да богате земље дођу до јефтине радне снаге, што се може чути у коментарима антиглобалиста и националистички оријентисаних политичких покрета. Нешто преко по-

ловине студената је упознато са начинима остваривања стипендија за студирање у иностранству (50,15%), што указује да велики проценат студената није упознат у довољној мери са процедурама које подразумевају њихово укључивање у студије на страним факултетима. Упркос томе, 62,45% студената би желело да се укључи у програме мобилности студената а чак 84,91% студената намерава да након завршетка студија потражи посао у иностранству.

Добијени резултати који показују општи однос студената према интернационализацији високог образовања могу се тумачити у контексту опште ситуације у савременом свету и у нашој земљи посебно. Студенти су свесни вредности образовања и повезивања са савременим светом али је очигледна и забринутост и уздржаност.

Табела 2. Дистрибуција добијених одговора студената педагошких и медицинских факултета.

	Потпуно се слажем		Углавном се слажем		Не могу да проценим		Углавном се не слажем		Уопште се не слажем	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Србија је учинила све да се укључи у процес интернационализације високог образовања	0	0	18	3	65	58	34	62	18	31
Наше високо образовање је препознатљиво у свету	0	0	39	68	24	30	35	19	68	42
Наши професори су тражени на међународној образовној сцени	0	0	0	0	75	139	39	71	0	0
Наши студенти су довољно квалитетни да могу да студирају било где у свету	56	156	0	0	6	9	48	15	14	21
Интернационализација је начин да богате земље дођу до јефтине радне снаге	6	12	11	5	21	24	21	67	34	122
Без укључивања нашег високог образовања у светске токове ми немамо будућност	35	121	28	69	4	8	32	13	7	8
Мислим да бих се лакше у земљи запослио/ла ако бих завршио/ла интернационални универзитет (или неки факултет у иностранству)	3	9	8	34	0	7	87	96	56	53
Познато ми је како да остварим стипендије за студије у иностранству	19	49	28	67	0	0	87	36	9	30
Желео бих да се укључим у програм мобилности студената	16	59	36	92	37	48	9	8	12	8
Намеравам да, кад завршим студије, потражим посао у иностранству	17	172	13	74	5	7	34	3	0	0

1* број студената педагошких усмерења

2* број студената медицинских усмерења

Добијени резултати показују да се испитивани студенти педагошких и медицинских усмерења не разликују значајно кад је реч о одговору на тврдњу „Србија је учинила све да се укључи у процес интернационализације високог образовања“. Ниједан испитани студент није се у потпуности сложио са овом тврдњом, док је број оних који се у потпуности слажу са овом тврдњом приближно исти. Може се запазити и да велики проценат студената из обе групе не може да процени ову тврдњу, што указује на недовољну информисаност студената. Подсетимо, интернационализација се одвија на следећим нивоима: глобалном, националном, универзитетском и индивидуалном. На глобалном нивоу интернационализација високог образовања је, уз савремене технологије и програме мобилности, повећала доступност новим научним и образовним достигнућима и створила предуслове за конвергенцију универзитета из мање развијених земаља ка најпрестижнијим светским универзитетима. С друге стране, на националном нивоу интернационализација је повећала конкуренцију између универзитета и увела нове дисциплине, питање ефеката међународне сарадње и препознатљивости универзитета изван националног контекста. Унутар самих универзитета интернационализација је довела до одређених промена у односима снага између и унутар самих факултета и у појединим случајевима покренула креирање савременијих студијских програма. На крају, на индивидуалном нивоу интернационализација је повећала шансе појединца тиме што су омогућени стицање нових знања и интензивнија сарадња са колегама из иностранства (Babin i sar., 2012). Неинформисаност студената је, посматрано из овог угла, забрињавајућа.

За разлику од прве тврдње, одговори студената педагошких и медицинских усмерења на тврдњу „Наше високо образовање је препознатљиво у свету“ се значајно разликују ($t=1.743$; $p<0.001$). Студенти медицинских усмерења позитивније оцењују препознатљивост

нашег високог образовања у свету у односу на своје колеге педагошких усмерења. Они у значајно већем проценту изражавају слагање са овом тврдњом и значајно ређе изражавају своје неслагање. Ово се може тумачити у контексту тенденције одласка медицинских кадрова у иностранство на рад и потражњом за овим кадровима у земљама Европске уније, нарочито у Немачкој. Ипак, оптимизам испитаних студената није заснован на реалним основама. На основу анализе тренутног стања система високог образовања у Републици Србији (и других земаља у развоју) нужно се намеће констатација да се проблеми из области обезбеђења квалитета институција високог образовања не третирају у довољној мери и на довољно добар начин док су системи високог образовања развијених земаља значајно одмакли у односу на нас (Велика Британија, Немачка, Шведска, Америка, Канада, Аустралија итд.), а онедавно и системи високог образовања земаља као што су Јужна Африка, Тајланд итд. (Tasić, 2017).

Кад је у питању тврдња „Наши професори су тражени на међународној образовној сцени“, нема значајних разлика између одговора студената оба усмерења. И једни и други се или не слажу са овом тврдњом или одговарају да не могу да процене. Да ли овакав резултат указује на негативне ставове студената према квалитету наставног кадра или је у питању неки други разлог – може бити предмет даљег истраживања.

Високо значајне разлике су нађене код одговора на тврдњу „Наши студенти су довољно квалитетни да могу да студирају било где у свету“ у корист студената медицинских усмерења ($t=2.592$; $p>0.000$). Да ли се овај налаз може тумачити позитивнијом сликом коју студенти медицинских усмерења имају о себи и њиховим већим самопоуздањем – остаје само претпоставка и идеја за даља истраживања.

Да студенти педагошких и медицинских усмерења различито схватају тврдњу „Интер-

ационализација је начин да богате земље дођу до јефтине радне снаге“, показују нађене високо значајне разлике у фреквенцији њихових одговора „уопште се не слажем“ ($t=4.189$; $p<0.000$). Другим речима, студенти медицинских усмерења се значајно чешће изјашњавају да се уопште не слажу са овом тврдњом од студената педагошких факултета, што се такође може тумачити потражњом за медицинским кадровима која доминира на тржишту радне снаге европских земаља последњих година. Ипак, важно је подсетити у овом контексту да већина земаља у развоју нуди студијске програме на основним и, нарочито, на мастер и докторским студијама који нису конкурентни на међународном нивоу. На тај начин у пракси настаје диспропорција између универзитета у развијеним земљама и универзитета у земљама у развоју. Самим тим, ефекат одлива мозга постаје још израженији са интернационализацијом високог образовања. Свакако да одлив мозга представља негативан ефекат интернационализације и да у средњем и дугом року негативно утиче на привредни развој земаља из којих студенти емигрирају (Altbach & Knight 2007), чега очигледно испитивани студенти медицинских усмерења или нису свесни или за тај аспект нису заинтересовани.

Кад је у питању тврдња „Без укључивања нашег високог образовања у светске токове ми немамо будућност“, нађене су високо значајне разлике између две групе студената кад је у питању одговор „потпуно се слажем“ и „углавном се слажем“ ($t=4.256$; $p<0.000$). Студенти медицинског усмерења значајно чешће бирају ову ставку као одговор на наведену тврдњу, што указује на њихову много већу усмереност на иностранство од студената педагошких усмерења, који су више усмерени на рад у земљи. Будући да се уобичајена перцепција универзитета само као институција високог образовања постепено мења ка заузимању становишта да су универзитети кључни фактор економског раста и свеукупног развоја једне земље, веома је значајно

како студенти схватају улогу универзитета у економском просперитету сопствене земље. Значајни истраживачи сматрају да се универзитети не баве само генерисањем нових знања већ такође пружају и техничку подршку и експертизу за активности истраживања и развоја које се одвијају у компанијама и да дају и значајан допринос развоју локалних економија кроз истраживачке активности, које резултирају патентираним иновацијама, новооснованим предузећима и трансфером технологија у привреду (Grossman et al., 2001).

На тврдњу „Мислим да бих се лакше у земљи запослио/ла ако бих завршио/ла интернационални универзитет (или неки факултет у иностранству)“ студенти и једног и другог усмерења су реаговали уједначеним одговорима, нису пронађене значајне разлике. И једни и други се подједнако не слажу са овом тврдњом, што говори да су они упознати са тешкоћама запошљавања у земљи без обзира на диплому.

„Познато ми је како да остварим стипендије за студије у иностранству“ је тврдња на коју су студенти педагошких факултета значајно ређе одговарали тврдњом „потпуно се слажем“ ($t=1.289$; $p<0.001$). Студенти медицинских усмерења су очигледно боље информисани о начинима остваривања стипендија за школовање у иностранству. У истом смеру су и нађене разлике у одговорима на тврдњу „Желео бих да се укључим у програм мобилности студената“. Значајно чешће студенти медицинских усмерења испољавају ову жељу ($t=1.476$; $p<0.01$).

Високо значајне разлике су пронађене и кад је реч о тврдњи „Намеравам да, кад завршим студије, потражим посао у иностранству“ ($t=2.682$; $p<0.000$). Студенти медицинских усмерења су значајно чешће одговарали бирајући ставку „потпуно се слажем“, што се може тумачити већ постојећим трендом одласка медицинског кадра у земље Западне Европе, пре свега - Немачку. Овде је нужно напоменути да је по-

следњих година дошло до драматичних промена у односу државе и универзитета. Некада су универзитети представљали искључиво своје државе, образовали своје студенте и чували културна и историјска наслеђа својих региона. Данас, захваљујући међународним, у највећој мери глобалним, токовима високог образовања (финансирање, идеје, студенти и наставници), дошло је до нужности да институције преиспитају своје делатности. Ови токови су приморали државе као финансијере високог образовања да преиспитају своје обавезе и очекивања од институција високог образовања. Уз значајна улагања у образовање од институција се очекује да оправдају та средства и у потпуности испуне задате циљеве. Државе више нису задовољне развојем система високог образовања који ће служити њиховим локалним и националним заједницама. Уместо тога, расте значај индикатора за глобално поређење институција високог образовања (Salmi, 2009) и у том смислу расте и спремност студената да конкуришу на иностраном тржишту рада.

Истраживање очигледно показује да разлике међу студентима педагошких и медицинских усмерења постоје али на питање који су стварни разлози за те разлике ово истраживање не може дати одговор с обзиром на његову концепцију. То јасно отвара могућност за даља истраживања овог важног питања с обзиром на то да много младих људи уписује данас факултете очигледно ценећи образовање и надајући се да ће им оно омогућити квалитетно запослење. Ово истраживање је јасно показало и да студенти разумеју суштинска питања интернационализације високог школства и да су спремни да се укључе у његове токове.

Закључак

Истраживања која се баве ставовима студената о интернационализацији високог школства су изузетно ретка у нашој средини. Резултати овог истраживања указују да се студенти баве овом темом али и да немају потпуно формиране ставове о питањима везаним за интернационализацију високог образовања. Студенти имају генерално позитиван став према интернационализацији високог школства али не сматрају да је држава учинила све што је потребно да би се укључила у међународне токове. Студенти су лично спремни и заинтересовани за међународну размену али истовремено нису довољно информисани о свему што сматрају релевантним. Између студената педагошких и медицинских усмерења постоје разлике у генералном ставу према интернационализацији високог школства и у спремности да траже запослење ван земље по завршетку студија у корист студената медицинских усмерења. Будући да је, по европским критеријумима, наше високо образовање недовољно интернационализовано у поређењу са универзитетима развијених земаља, сматрамо да је неопходно још на нивоу основних студија деловати на промену и стабилизацију ставова студената према интернационализацији високог школства. Како би се променила постојећа ситуација, нужно је организовано деловање у правцу успостављања привлачних студијских програма на основним, докторским и постдокторским студијама и одговарајућих истраживачких центара како бисмо привукли истраживаче, студенте и професоре из региона, Европе и других делова света али и наше студенте и професоре учинили равноправним учесницима у интернационалним токовима.

Литература

- Altbach, P. & Knight, J. (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities, *Journal of Studies in International Education*, 11, 290-305.
- Altbach, P. G., Reisberg, L. & Rumbley, L. E. (2009). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. Retrieved March 26, 2017. from www: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001831/183168e.pdf>
- Babin, M., Pitić, G. i Savić, N. (2012). Internacionalizacija univerziteta. U: Katić, V. (ur.). *Trendovi razvoja: Internacionalizacija univerziteta* (1-3). XVIII skup *Trendovi razvoja Internacionalizacija univerziteta*, 27. 2 - 1. 3. 2012. Kopaonik: Fakultet tehničkih nauka.
- Ćirković-Miladinović, I. (2012). Developing teaching skills and learner autonomy in multicultural academic surrounding. U: Čutura, I., Trifunović, V. (ur.) *Škola kao činilac razvoja nacionalnog i kulturnog identiteta i proevropskih vrednosti, tom II* (475-481). Jagodina: Fakultet pedagoških nauka u Jagodini Univerziteta u Kragujevcu. ISBN 978-86-7604-082-2, UDK 371.3::811+821 371.3::82.
- Dragun, A., Relja, R. (2006). Akademska mobilnost studenta, stavovi studenata ekonomskog fakulteta u Splitu. *Revija za sociologiju*, 37 (1-2), 63-76.
- Ferić, I. (2007). Vrijednosti kao prediktori stavova i ponašanja. *Časopis za opća društvena pitanja*, 1-2, 51-71.
- Gardašević, J., Brkanlić, S., Brkić, I., Vučurević, T. i Vapa-Tankosić, J. (2017). Tokovi mobilnosti studenata u kontekstu globalizacije visokog obrazovanja. U: Katić, V. (ur.). *Položaj visokog obrazovanja i nauke u Srbiji* (1-5). XXIII skup *Položaj visokog obrazovanja i nauke u Srbiji*, 22 - 24. 2. 2017. Zlatibor: Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu.
- Grossman, J. H., Reid, P. P. & Morgan, R. P. (2001). Contributions of Academic Research to Industrial Performance in Five Industry Sectors. *The Journal of Technology Transfer*, 26 (1), 143-152.
- Havelka, N. (1998). Vrednosne orijentacije adolescenata: vrednosti i kontekst. *Psihologija*, 4, 343-364.
- Ivanović Munitlak, O., Mitić, P. i Rakić, S. (2015). Uticaj globalizacije i internacionalizacije na visoko obrazovanje sa akcentom na globalne tokove mobilnosti. *Trendovi razvoja: Univerzitet u promenama* (173-177). XXI skup *Trendovi razvoja: Univerzitet u promenama*, 23 - 26. 2. 2015. Zlatibor: Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu.
- Krneta, D. (2004). *Vrijednosti u svjetlu društvenih promjena*. Banja Luka: Oslobođenje.
- Lončar, J. (2005). Globalizacija - pojam, nastanak i trendovi razvoja. *Geoadria*, 10 (1), 91-104.
- Maslow, A. (1982). *Motivacija i ličnost*. Beograd: Nolit.
- Rahimić, Z., Podrug, N. (2013). *Međunarodni menadžment*. Sarajevo: Ekonomski fakultet.
- Salmi, J. (2009). *The Challenge of Establishing World-Class Universities*. Washington, DC: The World Bank.
- Stojanović, B., Ristanović, D. & Živković, P. (2018). Application of Project Model of Teaching in Initial Teacher Education-Students' opinions. In: Kopas-Vukašinović, E. & Lepičnik-Vodopivec, J. (Ed.). *Innovative Teaching Models in the System of University Education: Opportunities, Challenges and Dilemmas* (63-75). Jagodina (Serbia): University of Kragujevac, Faculty of Education; Koper (Slovenia): University of Primorska, Faculty of Education.
- Tasić, N. (2017). *Model ključnih indikatora performansi institucija visokog obrazovanja*. (doktorska disertacija). Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.

Summary

The internationalization of higher education as an important aspect of a country's development potential is manifested through the mobility of students and university staff through joint research, international projects, the development of new curricula and the implementation of new approaches to teaching and learning. The paper presents the results of examining students' attitudes towards the internationalization of higher education. The aim of the research is to examine students' general attitude as well as to examine differences in attitudes between medical students and students of education. The research was conducted on a sample of 325 students, of which 168 (51.69%) are future class teachers and preschool teachers students and 157 (48.30%) students, future medical doctors and medical technicians. The sample included students from 2 faculties of teacher education, one medical faculty and one high medical school in Serbia. An attitude scale constructed for the purposes of this research was used to collect data. The results show that there are more students who have positive attitudes towards the internationalization of higher education. There were significant differences in attitudes towards the internationalization of higher education between students of education and students of medical sciences ($p < 0.01$). Medical students have a more positive attitude towards the internationalization of higher education than their colleagues, future class teachers and preschool teachers, which can be explained with the fact that medical professionals have a much greater opportunity to find employment in foreign countries, which also means that they are more informed. Given that the number of students who have negative attitudes towards the internationalization of higher education is not negligible, it is necessary to undertake planning activities to inform and motivate students to participate in mobility programs and to contribute to the promotion of internationalization as an important precondition for ensuring openness, quality and competitiveness of higher education.

Keywords: internationalization, higher education, student mobility.